

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด โทร. ๐ ๒๕๕๘ ๐๑๗๘

ที่ กษ ๐๕๑๙.๕/ว ๓๕๕

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอให้ประชาสัมพันธ์การบังคับใช้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า
ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด(ทุกศูนย์) และ หัวหน้ากลุ่ม ทุกกลุ่ม

ตามหนังสือกองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการ ที่ กษ ๐๕๑๐.๒/๙๐๕ ลงวันที่
๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ กองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการขอให้กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด
ดำเนินการประชาสัมพันธ์การบังคับใช้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า
ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานและประชาชน
ทั่วไปทราบ นั้น

ในการนี้ กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดขอให้หน่วยงานของท่านดำเนินการประชาสัมพันธ์การ
บังคับใช้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง
พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานและประชาชนทั่วไปทราบและปฏิบัติตามแนวทาง
ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นายวิชาญ นิลวงศ์)

ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด

บันทึกข้อความ

กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด
เลขที่ 2603
ณ. 23 มี.ค. 2561
14.06 15

ส่วนราชการ กองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการ โทร. กลุ่มกำหนดมาตรการด้านการประมง ๒๑๐๒
ที่ กษ.๐๕๑๐.๒/ ๕๐๕ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอให้ประชาสัมพันธ์การบังคับใช้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรียน ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด (กปจ.)

ตามที่ได้มีการระบาดของปลาหมอสีคางดำ ปลาหมอมายัน และปลาหมอปัตเตอร์ ในพื้นที่แถบบริเวณจังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรปราการ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และกาญจนบุรี กรมประมงจึงได้มีการออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันอันตรายมิให้เกิดแก่สัตว์น้ำและระบบนิเวศ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๕ แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยประกาศฉบับดังกล่าว ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑ กองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการ (กบม.) จึงได้จัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุม นวลจันทร์ ชั้น ๒ กองตรวจการประมง นั้น

ในกรณี กบม. มีความประสงค์ให้หน่วยงานของท่านดำเนินการประชาสัมพันธ์การบังคับใช้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ ให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และประชาชนทั่วไปทราบ ทั้งนี้ในเรื่องดังกล่าวกรมประมงได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้กับสำนักงานประมงจังหวัดทราบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รายละเอียดตามที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางศุภรณี ลิ้มธรรมมหิศร)

ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการ

พ. กชว

เพื่อ พิจารณา

(นายอภิรักษ์ นิลสง่า)

ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด

เรียน ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด

เพื่อ สืบค้นข้อมูลสัตว์น้ำที่ห้าม

(นางสาวทิวารัตน์ เกลิงเกียรติสิลา)

หัวหน้ากลุ่มวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์น้ำจืด

๒๖ ก.พ. ๒๕๖๑

ด่วนที่สุด

ที่ กษ ๐๕๑๐.๒/ ๑๒๗๗

กรมประมง

เกษตรกลาง เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอให้ทำการสำรวจจำนวนฟาร์มที่มีการพบหรือเลี้ยงปลาหมอสีคางดำ ปลาหมอมายัน และปลาหมอปัตเตอร์ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนภายในจังหวัดทราบ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ จำนวน ๑ แผ่น
๒. แนวทางปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๑ แผ่น
๓. ข้อมูลปลาหมอสีคางดำ ปลาหมอมายัน และปลาหมอปัตเตอร์ จำนวน ๖ แผ่น
๔. แบบฟอร์มสำรวจจำนวนฟาร์มที่มีการพบหรือเลี้ยงปลาหมอสีคางดำ ปลาหมอมายัน หรือ ปลาหมอปัตเตอร์ จำนวน ๑ แผ่น

ตามที่ได้มีการระบาดของปลาหมอสีคางดำ ปลาหมอมายัน และปลาหมอปัตเตอร์ ในพื้นที่แถบบริเวณจังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรปราการ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และกาญจนบุรี กรมประมงจึงได้มีการออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันอันตรายมิให้เกิดแก่สัตว์น้ำและระบบนิเวศ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๕ แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยประกาศฉบับดังกล่าว ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ - ๓ นั้น

ในการนี้ กรมประมงมีความประสงค์ให้สำนักงานประมงจังหวัดดำเนินการดังนี้

๑. สำรวจจำนวนฟาร์มที่มีการพบหรือเลี้ยงปลาหมอสีคางดำ ปลาหมอมายัน และปลาหมอปัตเตอร์ ในจังหวัด และรายงานผลการสำรวจกลับมายังกรมประมงตามแบบฟอร์มที่กำหนด โดยจัดส่งมายังกองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการ ทาง E-mail : determine.fi@gmail.com ภายในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๑ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๔

๒. ประชาสัมพันธ์การบังคับใช้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๑ เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้ประชาชนภายในจังหวัดทราบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายอรุณชัย พุทธเจริญ)

รองอธิบดีกรมประมง

ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมประมง

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง

พ.ศ. ๒๕๖๑

เพื่อประโยชน์ในการป้องกันอันตรายมิให้เกิดแก่สัตว์น้ำและระบบนิเวศ จึงสมควรกำหนดชนิดสัตว์น้ำบางชนิดที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ห้ามมิให้บุคคลใด นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง ซึ่งสัตว์น้ำดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมประมงหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประมงมอบหมาย

(๑) ปลาหมอสีคางดำ *Sarotherodon melanotheron* Rüppell, 1852

(๒) ปลาหมอมายัน *Cichlasoma urophthalmus* (Günther, 1862)

(๓) ปลาหมอบัตเตอร์ *Heterotilapia buttikoferi* (Hubrecht, 1881)

การเพาะเลี้ยงตามวรรคหนึ่ง มิให้หมายความรวมถึง กรณีที่สัตว์น้ำตามวรรคหนึ่งจากธรรมชาติ หลุดรอดเข้าไปในบ่อเพาะเลี้ยงโดยไม่เจตนา

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ลักษณ์ วจนานวัช

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวทางปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือเพาะเลี้ยง พ.ศ. ๒๕๖๑

๑. กรณีที่เกษตรกรมีเจตนาเพาะเลี้ยงปลาทั้ง ๓ ชนิด โดยมีใช่เป็นการหลุดรอดจากธรรมชาติเข้าไปก่อนหน้าประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่กรมประมงนับแต่ประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑ เพื่อส่งมอบให้กับหน่วยงานกรมประมงในพื้นที่โดยด่วน

๒. กรณีที่ปลาทั้ง ๓ ชนิดจากธรรมชาติหลุดรอดเข้าไปในบ่อเพาะเลี้ยงของเกษตรกรโดยไม่เจตนา ไม่ถือเป็นความผิดตามประกาศฉบับนี้ เนื่องจากปลาทั้ง ๓ ชนิดนี้สามารถหลุดรอดเข้าไปในบ่อดินได้ง่าย ทั้งที่เป็น ไข่ และ ลูกปลา โดยในพื้นที่ที่ระบาดและมีรายงานพบ ได้แก่

ปลาหมอสีคางดำ ในพื้นที่บางส่วน จังหวัดสมุทรสงคราม เพชรบุรี สมุทรสาคร ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร

ปลาหมอมาลัย ในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร

ปลาหมอบัตเตอร์ ในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดกาญจนบุรี และอุตรดิตถ์

โดยให้เกษตรกรที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือกับกรมประมงในการกำจัดปลาทั้ง ๓ ชนิด

สำหรับเกษตรกรที่อยู่นอกพื้นที่ระบาด หรือไม่เคยมีรายงานการพบปลา ๓ ชนิด เมื่อพบปลาทั้งสามชนิดนี้หลุดรอดจากธรรมชาติเข้าไปในบ่อเพาะเลี้ยงให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่กรมประมงโดยด่วน เพื่อดำเนินการควบคุมและกำจัดต่อไป

๓. กรณีที่ปลาทั้ง ๓ ชนิดจากธรรมชาติหลุดรอดเข้าไปในบ่อเพาะเลี้ยงของเกษตรกรโดยไม่เจตนา เกษตรกรสามารถนำไปบริโภคหรือจำหน่ายได้ แต่ควรทำให้ปลาตายก่อนนำไปจำหน่าย

๔. กรณีที่ปลาทั้ง ๓ ชนิดจากธรรมชาติหลุดรอดเข้าไปในบ่อเพาะเลี้ยงของเกษตรกรโดยไม่เจตนา เกษตรกรสามารถนำไปบริโภคหรือจำหน่ายได้ แต่ควรทำให้ปลาตายก่อนนำไปจำหน่าย

๕. กรณีส่วนราชการ สถาบันการศึกษา หรือกรณีจำเป็นอื่นใดที่เพาะเลี้ยงปลาทั้ง ๓ ชนิด ไว้เพื่อศึกษาวิจัยและประโยชน์ทางราชการให้แจ้งขออนุญาตกรมประมงต่อไป

๖. ห้ามผู้ใดปล่อยปลาทั้ง ๓ ชนิด ลงในที่จับสัตว์น้ำโดยเด็ดขาด เนื่องจากมีความผิดตามมาตรา ๑๔๔ แห่ง พรก.การประมง ๒๕๕๘

***มาตรา ๑๔๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๔ หรือมาตรา ๖๕ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง นำสัตว์น้ำไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

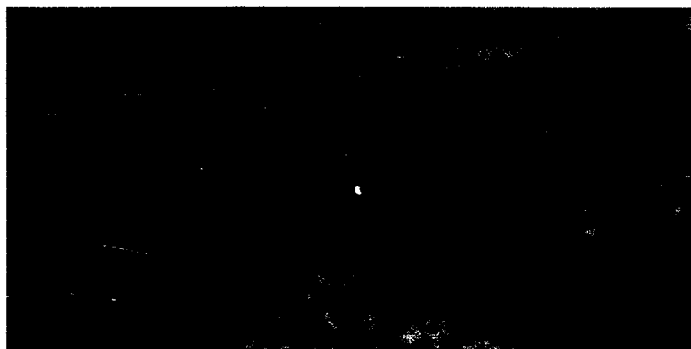
***หมายเหตุ ตามนิยามมาตรา ๕ แห่ง พรก.การประมง ๒๕๕๘

“การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ” หมายความว่า การเลี้ยงสัตว์น้ำหรือการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำทั้งโดยวิธีธรรมชาติ วิธีผสมเทียม หรือวิธีอื่นใดในที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในช่วงใดของวงจรชีวิต สัตว์น้ำนั้น

ปลาหมอสีคางดำ *Sarotherodon melanotheron* Rüppell, 1852

ชีววิทยา

ปลาหมอสีคางดำมีชื่อวิทยาศาสตร์ *Sarotherodon melanotheron* Rüppell, 1852 และชื่อสามัญ Blackchin tilapia มีลักษณะคล้ายปลาหมอเทศ ได้ขากรรไกรล่างมีสีดำ มีความยาว 20 – 28 เซนติเมตร น้ำหนัก 25 - 50 กรัม กินทั้งพืชและสัตว์ สัตว์น้ำวัยอ่อน หอยและแพลงตอนสัตว์ รวมถึงซากของสิ่งมีชีวิต (Diouf, 1996) สามารถอาศัยอยู่ในน้ำเค็มช่วงกว้าง 0 - 45 ppt พบได้ทั่วไปในน้ำจืดและน้ำกร่อย มีความทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ก้านครีบหลังมีจำนวน 15-17 ก้าน ก้านครีบกันมีจำนวน 3 ก้าน (Froese and Pauly, 2010)

ถิ่นกำเนิดและการแพร่กระจาย

มีต้นกำเนิดที่ทวีปแอฟริกา ทะเลสาบและปากแม่น้ำจากประเทศโกตดิวัวร์ถึงประเทศแคเมอรูน (Teugels and Thys van den Audenaerde, 2003) พบแพร่กระจาย ตลอดแนวชายฝั่งจนถึงแอฟริกา ตะวันตกเฉียงเหนือ แพร่กระจายในบริเวณชายฝั่งตลอดแอฟริกาตะวันตกเฉียงเหนือ เช่น ไนจีเรีย คาเมอรูน เซเนกัล ไอวอรีโคสต์ กินี โลบีเรีย โตโก สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เบนิน แกมเบีย กินี บิสเซา สาธารณรัฐคองโกมอริเตเนีย กานา และเซียร์ราลีโอน เป็นต้น แพร่กระจายเข้ามาในทวีปเอเชียและยุโรป (ชัยวุฒิ สุตทองคง และคณะ, 2017)

ข้อมูลการรุกรานในต่างประเทศ

ที่เมือง Lithia Springs ในฟลอริดา ปี 1991 มีรายงานว่าปลาหมอสีคางดำเป็นแหล่งแพร่กระจายการ ติดเชื้อราไปยังปลาชนิดอื่น ๆ (Devick, 1991). และ ความสามารถในการปรับตัวในช่วงความเค็มกว้าง ส่งผลกระทบต่อประชากรปลาพื้นเมืองในการแก่งแย่งอาหารและพื้นที่อาศัยทำรังเพื่อสืบพันธุ์ และส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง (Molnar, 2008).

ข้อมูลในประเทศไทย

ในประเทศไทย มีรายงานการนำเข้ามาตั้งแต่ ปี 2553 (ชัยวุฒิ สุตทองคง และคณะ, 2017) พบการ แพร่พันธุ์ของปลาหมอสีคางดำ ในคลองตอนจันทน์ คลองหลวง คลองเจ๊ก คลองสมบูรณ คลองสะพานหัน คลอง ตาหมน และคลองผีหลอก ใน ตำบล แพรกหนามแดง กับ ตำบล ยี่สาร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด สมุทรสาคร และ ยังเข้าไปแพร่พันธุ์ในบ่อเลี้ยงปลา บ่อกุ้ง เกือบ 10,000 ไร่ สร้างความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อไปยังจังหวัดข้างเคียง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ปลายน้ำที่คลอง

ทั้งหมดในพื้นที่ระบาดใน อำเภอ อัมพวา ไหลไปบรรจบ ปัจจุบันพบการแพร่ระบาดกระจายไปถึงที่ชายทะเลหาดละแม หมู่ที่ 5 ตำบลละแม อำเภอละแม และ ในพื้นที่ อำเภอ สวี จังหวัด ชุมพร ซึ่งจากข้อมูลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสวนสุนันทา พบว่าความหลากหลายชนิดพันธุ์ปลาในพื้นที่คลองอี่สาร มีสัตว์น้ำท้องถิ่นกว่า 40 ชนิด เช่น ปลากระบอก ปลาอีกรับ ปลาตะกรับ และปลาโหล แต่ชาวบ้านเริ่มพบปลาเหล่านี้ได้น้อยมากหลังจากการระบาดของปลาหมอสีคางดำ (ไทยรัฐออนไลน์ 2017)

เอกสารอ้างอิง

- Diouf, P.S. 1996. Les peuplements de poissons des milieux estuariens de l'Afrique de l'Ouest: L'exemple de l'estuaire hyperhalin du Sine-Saloum. Université de Montpellier II. Thèses et Documents Microfiches No.156. ORSTOM, Paris. 267 p.
- Froese, R., and D. Pauly (Eds). 2010. *Sarotherodon melanotheron* entry. FishBase: www.fishbase.org. Available: <http://www.fishbase.org/summary/Sarotherodon-melanotheron+melanotheron.html> (Accessed on January 13, 2011).
- Teugels, G.G. and D.F.E. Thys van den Audenaerde, 2003. Cichlidae. p. 521-600. In D. Paugy, C. Lévêque and G.G Teugels (eds.) The fresh and brackish water fishes of West Africa Volume 2. Coll. faune et flore tropicales 40. Institut de recherche de développement, Paris, France, Muséum national d'histoire naturelle, Paris, France and Musée royal de l'Afrique Central, Tervuren, Belgium, 815p.
- Devick, W. S. 1991b. Patterns of introductions of aquatic organisms to Hawaiian freshwater habitats. Pages 189-213 in new directions in research, management and conservation of Hawaiian freshwater stream ecosystems. Proceedings of the 1990 symposium on freshwater stream biology and fisheries management, Division of Aquatic Resources, Hawaii Department of Land and Natural Resources
- United Nations. 2010. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Fisheries and Aquaculture Department. Available: <http://www.fao.org/fishery/introsp/2492/en> (Accessed on January 13, 2011).
- Molnar, J.L., R.L Gamboa, R. Carmen, and M.D. Spalding. 2008. Assessing the global threat of invasive species to marine biodiversity. *Frontiers in Ecology and the Environment* 6: 485-492
- Blackchin Tilapia (Sarotherodon melanotheron) Ecological Risk Screening Summary* .(2012).10/10/2017,<https://www.fws.gov/fisheries/ans/erss/highrisk/Sarotherodon-melanotheron-WEB-10-01-12.pdf>
- ไทยรัฐออนไลน์ .(2017) ชาวประมงรับกังวล 'ปลาหมอเอเลียน' โผล่ชายฝั่งชุมพร จี้กำจัดด่วน. <https://www.thairath.co.th/content/1095262>
- ไทยรัฐออนไลน์ .(2017).หมอสีคางดำ...ปลาเอเลียน:<http://www.thairath.co.th/content/1032470>
- ชัยวุฒิ สุตทองคง และคณะ (2017) ปลาหมอสีคางดำ (*Blackchin tilapia*) *Sarotherodon melanotheron* Rüppell, 1852 http://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20170809092205_file.pdf

ปลาหมอฝ้าย *Cichlasoma urophthalmus*

ชีววิทยา

ปลาหมอฝ้ายมีชื่อวิทยาศาสตร์ *Cichlasoma urophthalmus* และชื่อสามัญ mayan cichlid อาศัยได้ทั้งในน้ำจืดและน้ำกร่อย หากินตามพื้นท้องน้ำ อาศัยในพื้นที่เขตร้อน เป็นปลาขนาดกลาง ตัวเต็มวัยมีขนาดจาก 8 – 22 เซนติเมตร น้ำหนักสูงสุด 600 กรัม อาศัยได้ในน้ำจืดและพื้นที่น้ำกร่อยบริเวณป่าโกงกาง ช่วงอุณหภูมิ 14-39 องศาเซลเซียส ทนต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางทะเล สามารถอาศัยอยู่ได้ในพื้นที่ที่มีออกซิเจนต่ำได้ เป็นปลากินเนื้อ อาหารที่กิน คือ ปลาขนาดเล็กและสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังขนาดเล็ก มีนิสัยดุร้าย หวงถิ่น มีแถบสีดำบนตัวจำนวน 7 แถบ มีจุดสีดำอยู่บริเวณคอดหาง ครีบหางกลม ครีบกัน มีก้านครีบจำนวน 5-7 ก้านครีบหลังมีก้านครีบจำนวน 14-18 ก้าน ลักษณะของเพศผู้และเพศเมียมีลักษณะใกล้เคียงกัน ในช่วงผสมพันธุ์บริเวณใต้คางและส่วนอกจะมีสีแดง การวางไข่ วางไข่ที่ด้านล่างทั้งในน้ำจืดและน้ำกร่อย (GISD, 2011)

ถิ่นกำเนิดและการแพร่กระจาย

เป็นปลาพื้นเมืองในเขตพื้นที่น้ำแอตแลนติกตอนกลางของอเมริกากลาง ประเทศ เม็กซิโก เบลีซ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส และนิการากัว (Robin, 2011)

ข้อมูลการรุกรานในต่างประเทศ

พบรายงานการรุกรานครั้งแรกในฟลอริดา สหรัฐอเมริกา ในปี 1983 ที่ อุทยานแห่งชาติเอเวอร์เกลดส์ Everglades National Park และกระจายขยายไปยังตอนใต้และตอนกลางของฟลอริดาโดยส่งผลกระทบต่อประชากรปลาพื้นเมืองในการแก่งแย่งอาหารและพื้นที่อาศัย เป็นพาหะของโรคและปรสิต มีรายงานในประเทศ เม็กซิโกว่าปลาหมอฝ้ายเป็นพาหะของปรสิตหลายชนิด รวมถึงหนอนพยาธิ 71 ชนิด และตัวอ่อนของหนอนตัวกลม *Serpinema trispinosum* ซึ่งมีผลกระทบต่อเต่าพันธุ์พื้นเมือง (Schofield et al., 2016) นอกจากนี้ยังมีรายงานพบที่ประเทศสิงคโปร์ ในปี 2007 ที่เขตอนุรักษ์ธรรมชาติพื้นที่ชุ่มน้ำชันโก บูลอร์ (Sungei Buloh Wetland Reserve) และทะเลตามแนวชายฝั่ง (Schofield et al., 2016) และมีรายงานพบที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมือง Hagonoy จังหวัด Bulacan (June Feliciano et al., 2014)

ข้อมูลในประเทศไทย

พบการรุกรานในประเทศไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2548 จากหลักฐานภาพถ่ายของ Mr. Helias ซึ่งจับได้จากคลองที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตบางขุนเทียน และมีการจับได้โดยชาวประมงในปี 2549 โดยใช้เครื่องมือลอบ ช่าย และเบ็ดตกปลา อีกทั้งยังพบอยู่ในคลองส่งน้ำของบ่อกุ้งและบ่อปลาในอำเภอพระสมุทรเจดีย์ (Nico et al., 2007)

จากข้อมูลการสำรวจของกลุ่มกำหนดมาตรการด้านการประมง กองบริหารจัดการทรัพยากรประมง และกำหนดมาตรการ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2560 ที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เกษตรกรเริ่มพบปลาหมอฝ้ายเมื่อปี 2550 ในคลองสรรพสามิตที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อสูบน้ำเข้าบ่อเลี้ยงไข่และลูกปลาหมอฝ้ายปนเปื้อนมากับน้ำ และเจริญเติบโตในบ่อ จนขยายพันธุ์เป็นจำนวนมาก แย่งอาหาร กินสัตว์น้ำวัยอ่อนที่เลี้ยงทำให้ผลผลิตลดลง ราคาที่จำหน่ายได้ต่ำเนื่องจากเนื้อแข็งไม่เป็นที่นิยมในการบริโภค

ภาพการสำรวจข้อมูลหมอมายัน ที่บ่อเกษตรกร อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

ปลาหมอมายัน ขนาดประมาณ 15 เซนติเมตร ที่พบในบ่อเกษตรกร ต.บ้านคลองสวน อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ	บ่อเกษตรกร ขนาด 20 ไร่ หมู่ 2 ต.บ้านคลองสวน อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ ที่พบปลาหมอมายัน
เกษตรกร หมู่ที่ 3 ต.นาเกลือ อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ นำปลาหมอมายันไปแปรรูปเป็นปลาแดดเดียว สำหรับไว้บริโภคเอง	ลอบปูที่เกษตรกรใช้เก็บผลผลิตในบ่อ จะพบปลาหมอมายัน 4-5 ตัว/ลอบ

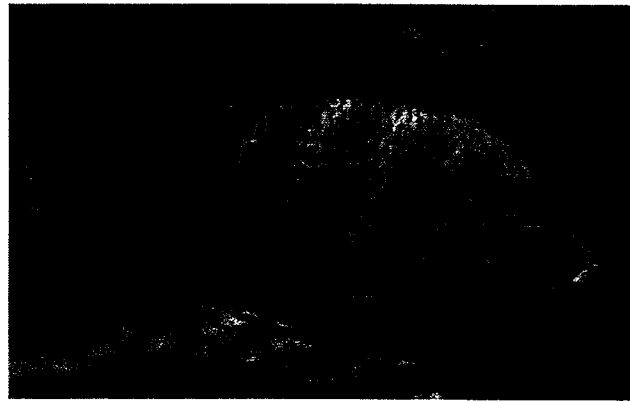
เอกสารอ้างอิง

- Robins, R. H. (Ed.). 2011. Biological Profiles Mayan Cichlid. Florida Museum of Natural History. Available: <http://www.flmnh.ufl.edu/fish/gallery/> (Accessed August 2011).
- GISD. 2011. *Cichlasoma urophthalmus*. Global Invasive Species Database, Invasive Species Specialist Group (ISSG).
- Schofield PH; Nico LG; Fuller P; Neilson M; Loftus B, 2016. *Cichlasoma urophthalmus*. USGS Nonindigenous Aquatic Species Database. Gainesville, Florida, USA: USGS. <http://nas.er.usgs.gov/queries/FactSheet.aspx?speciesID=453>
- Nico, L.G., Beamish, W.H. & Musikasinthorn, P. 2007. Discovery of the invasive Mayan Cichlid fish *Cichlasoma urophthalmus* (Gunther 1862) in Thailand, with comments on other introductions and potential impacts. *Aquatic Invasions*,2(3): 197-214
- June Feliciano F. Ordoñez*, Angelli Marie Jacynth M. Asis, Billy Joel Catacutan, John dela Pena and Mudjekeewis D. Santos.2014 First report on the occurrence of invasive black-chin tilapia *Sarotherodon melanotheon* (Ruppell, 1852) in Manila Bay and of Mayan cichlid *Cichlasoma urophthalmus* (Gunther, 1892) in the Philippines

ปลาหมอบัตเตอร์ *Heterotilapia buttikoferi* (Hubrecht, 1881)

ชีววิทยา

ปลาหมอบัตเตอร์มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Heterotilapia buttikoferi* (Hubrecht, 1881) และชื่อสามัญ Zebra tilapia อาศัยในน้ำจืด หากินอาหารตามพื้นท้องน้ำ อาศัยในพื้นที่เขตร้อน ช่วงอุณหภูมิ 23 องศาเซลเซียส - 25 องศาเซลเซียส ตัวเต็มวัยมีขนาดสูงสุด 30.8 เซนติเมตร ความยืดหยุ่นทางสรีรวิทยาสูง มีความสามารถในการทนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในวงกว้าง เป็นปลากินเนื้อและกินพืช มีแถบสีดำบนตัวจำนวน 5 แถบ ก้านครีบหลังมีจำนวน 13-15 ก้าน ก้านครีบกันมีจำนวน 3 ก้าน (Froese and Pauly, 2015)

ถิ่นกำเนิดและการแพร่กระจาย

เป็นปลาพื้นเมืองในเขตพื้นที่น้ำท่วมแอฟริกา ทางตะวันตกของทวีป ประเทศกินี-บิสเซา สาธารณรัฐเซียร์ราลีโอน และประเทศไลบีเรีย (Lalèyè, 2010)

ข้อมูลการรุกรานในต่างประเทศ

พบรายงานการรุกรานที่ประเทศบราซิล ในตอนบนของแม่น้ำปารานา (Wagner *et al.*, 2017) โดยส่งผลกระทบต่อประชากรปลาพื้นเมืองในการแก่งแย่งอาหารและพื้นที่อาศัย ทำให้ระบบนิเวศเสียความสมดุล และยังพบรายงานการรุกรานที่ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ (Nico *et al.* 2007, Mito and Uesugi 2004, Kwik *et al.* 2013, Fuller *et al.* 2015)

ข้อมูลในประเทศไทย

พบรายงานการแพร่กระจายที่เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี และเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ (ข้อมูลจากกองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด)

เอกสารอ้างอิง

- Froese, R., and D. Pauly, editors. 2015. *Tilapia buttikoferi* (Hubrecht, 1881). FishBase.
Available: <http://www.fishbase.org/summary/Tilapia-buttikoferi.html>. (June 2015).
- Lalèyè, P. 2010. *Tilapia buttikoferi*. The IUCN Red List of Threatened Species, version 2015.2.
Available: <http://www.iucnredlist.org/details/181872/0>. (June 2015).
- Nico LG, Beamish WH, Musikasinthorn P (2007) Discovery of the invasive Mayan cichlid fish “*Cichlasoma*” *urophthalmus* (Günther, 1862) in Thailand, with comments on other introductions and potential impacts. *Aquatic Invasions* 2 (3): 197–214.
<https://doi.org/10.3391/ai.2007.2.3.7>
- Mito T, Uesugi T (2004) Invasive alien species in Japan: the status quo and the new regulation for prevention of their adverse effects. *Global Environmental Research* 8 (2): 171–191.
- Kwik JTB, Kho ZY, Quek BS, Tan HH, Yeo DCJ (2013) Urban stormwater ponds in Singapore: potential pathways for spread of alien species. *BioInvasions Records* 2 (3): 239–245.
<https://doi.org/10.3391/bir.2013.2.3.11>
- Fuller P, Loftus B, Neilson M (2015) *Tilapia buttikoferi*. USGS Nonindigenous Aquatic Species Database, Gainesville, Florida.
<http://nas.er.usgs.gov/queries/factsheet.aspx?SpeciesID=481>. Accessed on: 2017-07-04.
- Zebra Tilapia (Tilapia buttikoferi) Ecological Risk Screening Summary*.(2015).10/10/2017,
<https://www.fws.gov/fisheries/ans/erss/uncertainrisk/Tilapia-buttikoferi-ERSS-June2015.pdf>
- Wagner, S., Frederico, B., Patricia, G., Jorge, D., & Mário, O. (2017). *Heterotilapia buttikoferi* (Hubrecht, 1881) (Perciformes: Cichlidae), an introduced exotic fish in the upper Paraná river basin. <https://checklist.pensoft.net/article/19887/>